

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
ATHANASIOSA RANTOSA
od 6. lipnja 2024.¹

Predmet C-255/22 P

**Orlen S. A., prije Polski Koncern Naftowy Orlen S. A.,
prije Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S. A.
protiv**

Europske komisije

„Žalba – Tržišno natjecanje – Članak 102. UFEU-a – Članak 54. Sporazuma o EGP-u – Zloupotreba vladajućeg položaja – Tržišta plina srednje i istočne Europe – Članak 9. stavak 1. Uredbe (EZ) br. 1/2003 – Odluka Komisije kojom se proglašava obvezujućim preuzimanje pojedinačnih obveza koje je ponudio poduzetnik – Tužba za poništenje – Primjerenost preuzetih obveza u odnosu na zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja koje su utvrđene u obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku – Priroda nadzora koji provodi sud Unije – Komisijino odustajanje od zahtijevanja preuzimanja obveza u pogledu određenih prvotnih zabrinutosti – Obveza obrazlaganja – Ciljevi energetske politike Unije – Članak 194. UFEU-a – Načelo energetske solidarnosti – Primjenjivost”

I. Uvod

1. Ovom žalbom društvo Orlen S. A. (u daljnjem tekstu: Orlen ili žalitelj), pravni sljednik društva Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S. A., zahtijeva ukidanje presude Općeg suda Europske unije od 2. veljače 2022., Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo/Komisija (Gazpromove obveze) (T-616/18, u daljnjem tekstu: pobijana presuda, EU:T:2022:43), kojom je taj sud odbio njegovu tužbu za poništenje Odluke Komisije C(2018) 3106 *final* od 24. svibnja 2018. povezane s postupkom na temelju članka 102. UFEU-a i članka 54. Sporazuma o EGP-u (Predmet AT.39816 – Dobava plina u srednjoj i istočnoj Europi)² (u daljnjem tekstu: sporna odluka). Tom su odlukom Gazprom PJSC i Gazprom export LLC (u daljnjem tekstu zajedno: Gazprom) obvezani preuzeti obveze koje su predložili te je okončan upravni postupak koji je vodila Komisija, u kojem je ispitana usklađenost, s obzirom na zabranu zloupotrebe vladajućeg položaja predviđenu člankom 102. UFEU-a, određenih Gazpromovih praksi koje utječu na sektor plina u određenim zemljama srednje i istočne Europe (u daljnjem tekstu: zemlje SIE), odnosno Bugarskoj, Češkoj Republici, Estoniji, Latviji, Litvi, Mađarskoj, Poljskoj i Slovačkoj.

¹ Izvorni jezik: francuski

² SL 2018, C 258, str. 6. Konsolidirana verzija Odluke Komisije dostupna je (samo na engleskom jeziku) na sljedećoj adresi: https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39816/39816_10148_3.pdf

2. Usporedno je društvo Overgas Inc., intervenijent u prvostupanjskom postupku u potporu Orlenu (u daljnjem tekstu: intervenijent i podnositelj protužalbe), podnijelo protužalbu, kojom se također zahtijeva ukidanje pobijane presude.

3. Ovaj predmet Sudu pruža priliku da razvije svoju sudsku praksu u vezi sa sporovima koji proizlaze iz odluka kojima se poduzetnike obvezuje na preuzimanje obveza u skladu s člankom 9. Uredbe (EZ) br. 1/2003³. Iako se u tom predmetu postavlja Sudu već poznata problematika u pogledu sudskog nadzora odluka koje Komisija donosi u području prava tržišnog natjecanja, a osobito na temelju tog članka 9., s obzirom na načelo proporcionalnosti, u njemu se javljaju i novije problematike koje se odnose, s jedne strane, na usklađenost odluke donesene na temelju navedenog članka 9. s načelom energetske solidarnosti, navedenim u članku 194. UFEU-a, te, s druge strane, na postupovna pravila koja uređuju sadržaj obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku, konkretno s obzirom na moguće nepostojanje obrazloženja u vezi s odustajanjem od jednog ili više prigovora tijekom postupka u kojem je donesena odluka na temelju tog članka 9.

4. U skladu sa zahtjevom Suda, ovo će se mišljenje usredotočiti na analizu trećeg dijela prvog žalbenog razloga te drugog i trećeg žalbenog razloga, koji se u biti odnose na dvije prethodno navedene problematike. U ovom će se mišljenju iznijeti i neka pojašnjenja o tumačenju pojma „očita pogreška u ocjeni”, koji je u središtu prvog dijela trećeg žalbenog razloga i drugog protužalbenog razloga.

II. Pravni okvir

5. Stavak 1. članka 9. Uredbe br. 1/2003, naslovljenog „Obveze”, glasi:

„Kada Komisija namjerava donijeti odluku s ciljem otklanjanja povrede odredaba Ugovora, a poduzetnici koji su uključeni u povredu ponude obveze kojima se obvezuju otkloniti negativne učinke u skladu s preliminarnom ocjenom koju im je dostavila Komisija, Komisija može odlukom obvezati poduzetnika na preuzimanje tih obveza. Takva se odluka može donijeti za određeno vremensko razdoblje i zaključno će izrekom sadržavati da više nema osnove za vođenje postupka od strane Komisije.”

III. Okolnosti spora

6. Okolnosti spora i sadržaj sporne odluke izneseni su u točkama 1. do 36. pobijane presude te se, za potrebe ovog mišljenja, mogu sažeti kako je navedeno u nastavku.

³ Uredba Vijeća od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima [101. i 102. UFEU-a] (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165. i ispravak SL 2016., L 173, str. 108.)

A. Upravni postupak

7. Komisija je u razdoblju od 2011. do 2015. poduzela više mjera s ciljem istraživanja funkcioniranja tržišta plina u srednjoj i istočnoj Europi. Konkretno, uputila je, na temelju članka 18. i 20. Uredbe br. 1/2003, zahtjeve za pružanje informacija različitim sudionicima na tržištu, među ostalim Gazpromu i nekim njegovim kupcima, uključujući žalitelja, te je provela pretrage, a među njima i žaliteljevih prostorija tijekom 2011. godine⁴.

8. U tom je kontekstu Komisija 31. kolovoza 2012. formalno pokrenula postupak s ciljem donošenja odluke na temelju poglavlja III. Uredbe br. 1/2003, u skladu s člankom 11. stavkom 6. Uredbe br. 1/2003 i člankom 2. Uredbe (EZ) br. 773/2004⁵.

9. Komisija je 22. travnja 2015., u skladu s člankom 10. Uredbe br. 773/2004, Gazpromu poslala obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku (u daljnjem tekstu: obavijest), u kojoj je najprije zaključila da je Gazprom imao vladajući položaj na nacionalnim tržištima veleprodajne opskrbe plinom u zemljama SIE o kojima je riječ i da je zloupotrijebio taj položaj primjenom protutržišne strategije s ciljem fragmentiranja i izoliranja tih tržišta te time sprečavanja slobodnog protoka plina u tim zemljama, protivno članku 102. UFEU-a.

10. Komisija je smatrala da Gazpromova strategija obuhvaća tri skupine protutržišnih praksi koje utječu na Gazpromove kupce u predmetnim zemljama SIE i njihove ugovore sklopljene s Gazpromom.

11. Gazprom je, kao prvo, odredio teritorijalna ograničenja u okviru svojih ugovora o opskrbi plinom sklopljenih s veleprodajnim trgovcima i pojedinim industrijskim kupcima u predmetnim zemljama SIE, a ta ograničenja proizlaze iz ugovornih odredbi kojima se zabranjuje izvoz s područja isporuke ili zahtijeva uporaba isporučenog plina na određenom području. Gazprom se usto koristio i drugim mjerama za sprečavanje prekograničnih protoka plina.

12. Kao drugo, ta su teritorijalna ograničenja Gazpromu omogućila vođenje nepoštene cjenovne politike u pet predmetnih zemalja SIE, odnosno u Bugarskoj, Estoniji, Latviji, Litvi i Poljskoj, i to uvođenjem previsokih cijena jer su one bile znatno više od visine njegovih troškova ili određenih cijena koje se smatraju referentnim cijenama.

13. Kao treće, Gazprom je, kad je riječ o Bugarskoj i Poljskoj, isporuku plina uvjetovao dobivanjem određenih jamstava od veleprodajnih trgovaca za plinovodnu infrastrukturu. Ta su se jamstva odnosila, s jedne strane, na ulaganja bugarskog veleprodajnog trgovca u projekt plinovoda Južni tok (South Stream) i, s druge strane, na prihvaćanje poljskog veleprodajnog trgovca, odnosno žalitelja, pojačane Gazpromove kontrole nad upravljanjem poljskom dionicom plinovoda Yamal, jednog od glavnih tranzitnih plinovoda u Poljskoj (u daljnjem tekstu: prigovori u pogledu plinovoda Yamal).

14. Gazprom je 29. rujna 2015. odgovorio na obavijest, pri čemu je osporavao zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja koje je izrazila Komisija, a zatim je, u skladu s člankom 12. Uredbe br. 773/2004, saslušan na saslušanju održanom 15. prosinca 2015. I dalje osporavajući zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja navedene u obavijesti, Gazprom je 14. veljače 2017., u

⁴ Upravni postupak koji odgovara toj istrazi upisan je pod oznakom „Predmet AT.39816 – Dobava plina u srednjoj i istočnoj Europi” (u daljnjem tekstu: predmet AT.39816).

⁵ Uredba Komisije od 7. travnja 2004. o postupcima koje Komisija vodi na temelju članka [101. i 102. UFEU-a] (SL 2004., L 123, str. 18.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 298.)

skladu s člankom 9. Uredbe br. 1/2003, dostavio službeni prijedlog preuzimanja obveza (u daljnjem tekstu: početno preuzete obveze), kojem su prethodili neslužbeni prijedlozi preuzimanja obveza.

15. Kako bi joj zainteresirane strane dostavile primjedbe o početno preuzetim obvezama, Komisija je 16. ožujka 2017., u skladu s člankom 27. stavkom 4. Uredbe br. 1/2003, objavila komunikaciju sa sažetkom predmeta AT.39816 i glavnim sadržajem početno preuzetih obveza.

16. Nakon što je primio verzije primjedbi zainteresiranih strana o početno preuzetim obvezama koje nisu klasificirane kao povjerljive, Gazprom je 15. ožujka 2018. dostavio izmijenjeni prijedlog preuzimanja obveza (u daljnjem tekstu: konačno preuzete obveze).

17. Komisija je 24. svibnja 2018. donijela spornu odluku, kojoj su priložene konačno preuzete obveze. Tom je odlukom potvrdila i proglasila obvezujućim to preuzimanje obveza, čime je okončala upravni postupak zaključivši da više nema osnove za djelovanje u pogledu potencijalnih zlouporaba koje su prvotno utvrđene u obavijesti.

B. Sporna odluka

18. Komisija je u spornoj odluci najprije izložila preliminarnu ocjenu Gazpromovih praksi, nakon čega je prikazala početno preuzete obveze, rezultate ispitivanja tržišta i konačno preuzete obveze. Zatim je iznijela svoju ocjenu konačno preuzetih obveza i razloge zbog kojih ih je smatrala zadovoljavajućima s obzirom na svoje zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja.

1. Preliminarna ocjena spornih praksi

19. Na prvom mjestu, kad je riječ o preliminarnoj ocjeni spornih praksi, Komisija je u odjeljku 4. sporne odluke relevantna tržišta definirala kao nacionalna tržišta veleprodajne dobave plina. U tom je pogledu utvrdila i da Gazprom ima vladajući položaj na relevantnim tržištima u predmetnim zemljama SIE.

20. Komisija je smatrala da je Gazprom možda zloupotrijebio taj vladajući položaj te tako povrijedio članak 102. UFEU-a, primjenom protutržišne strategije s ciljem sprečavanja slobodnog protoka plina u predmetnim zemljama SIE i time izoliranja relevantnih tržišta u tim zemljama. Konkretnije, smatrala je da ta strategija obuhvaća tri skupine protutržišnih praksi koje u biti odgovaraju zabrinutostima u pogledu tržišnog natjecanja koje su utvrđene u obavijesti⁶.

21. Kad je riječ o prigovorima u pogledu plinovoda Yamal, iako su u okviru ispitivanja tržišta neke od zainteresiranih strana istaknule nepostojanje preuzetih obveza kojima bi se otklonili ti prigovori, Komisija je u uvodnoj izjavi 138. sporne odluke ocijenila da, nakon dodatne istrage, njezine preliminarne zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja nisu potvrđene. S jedne strane, navela je da je poljski regulatorni ured za energetiku zaključio da je neovisni operator sustava poljske dionice plinovoda Yamal imao ključnu kontrolu nad odlukama o ulaganjima koje se odnose na tu dionicu i na njihovu provedbu te da Gazprom nije mogao blokirati odluke koje se odnose na taj plinovod. S druge strane, Komisija je istaknula međuvladinu prirodu odnosa

⁶ Vidjeti točke 10. do 12. ovog mišljenja.

između stranaka koje djeluju u plinskom sektoru u Poljskoj, osobito u pogledu izgradnje i upravljanja poljskom dionicom plinovoda Yamal, te je zaključila da je ta okolnost mogla u velikoj mjeri odrediti postupanje predmetnih stranaka.

2. Sadržaj konačno preuzetih obveza

22. Na drugom mjestu, kad je riječ o sadržaju konačno preuzetih obveza, priloženih spornoj odluci, koje trebaju otkloniti Komisijine zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja, te se obveze mogu sažeti kako je navedeno u nastavku.

23. Kao prvo, kad je riječ o preuzetim obvezama koje se odnose na zabrinutosti u pogledu teritorijalnih ograničenja, Gazprom se prije svega obvezao, u biti, da će iz ugovora o opskrbi plinom sklopljenima sa svojim kupcima s poslovnim nastanom u zemljama SIE o kojima je riječ ukloniti sve odredbe kojima se izravno ili neizravno zabranjuje ili ograničava slobodan protok plina među tim zemljama. Nadalje, kako bi omogućio protok plina između, s jedne strane, Bugarske i baltičkih zemalja i, s druge strane, drugih zemalja SIE, unatoč infrastrukturnoj izoliranosti prvonavedenih zemalja, Gazprom se obvezao da će poduzeti mjere kako bi relevantnim kupcima omogućio da zahtijevaju da se cjelokupne ili dio njihovih ugovorenih količina plina koje se isporučuju na određenim mjestima isporuke u Mađarskoj, Poljskoj i Slovačkoj isporuči na drugo mjesto isporuke u Bugarskoj ili baltičkim zemljama. Nakon ispitivanja tržišta, Gazprom je u konačno preuzetim obvezama, među ostalim, poboljšao svoj prijedlog koji se odnosio na promjenu mjesta isporuke.

24. Kao drugo, kad je riječ o preuzetim obvezama koje se odnose na zabrinutosti u pogledu cijena, Gazprom se obvezao da će uvesti nove odredbe ili izmijeniti postojeće u ugovorima s relevantnim kupcima u Bugarskoj, Estoniji, Latviji, Litvi i Poljskoj.

25. Kao treće, kad je riječ o preuzetim obvezama koje se odnose na zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja u vezi s time da je opskrba plinom po određenoj cijeni uvjetovana dobivanjem jamstava od bugarskog veleprodajnog trgovca za ulaganja u projekt plinovoda Južni tok, Gazprom se obvezao da će bugarskim partnerima uključenima u taj projekt omogućiti da se iz njega povuku a da pritom neće dovoditi u pitanje njihovu građanskopravnu odgovornost i tražiti povrat popusta na cijene plina koje je odobrio u zamjenu za njihovo sudjelovanje u navedenom projektu.

3. Ocjena i provedba konačno preuzetih obveza

26. Naposljetku, na trećem mjestu, kad je riječ o ocjeni i provedbi konačno preuzetih obveza navedenih u spornoj odluci, Komisija je u biti zaključila da su konačno preuzete obveze bile učinkovite i nužne, a da pritom nisu bile neproporcionalne, kako bi se otklonile njezine zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja, pri čemu je navela da je u tom pogledu uzela u obzir kretanja na tržištima plina od dostave obavijesti. Komisija je stoga odlučila proglasiti konačno preuzete obveze obvezujućima, u skladu s člankom 9. Uredbe br. 1/2003.

C. Pritužba u vezi s prigovorima u pogledu plinovoda Yamal

27. Usporedno s upravnim postupkom koji je pokrenula Komisija i u kojem je donesena sporna odluka, žalitelj je 9. ožujka 2017., u skladu s člankom 5. Uredbe br. 773/2004, podnio pritužbu zbog navodnih Gazpromovih zlouporaba⁷. Te su prakse, koje su se velikim dijelom podudarale sa zabrinutostima u pogledu tržišnog natjecanja koje su već iznesene u obavijesti, obuhvaćale, među ostalim, navode o Gazpromovoj zlouporabi u pogledu poljske dionice plinovoda Yamal.

28. Budući da se spornom odlukom odgovorilo na žaliteljeve zabrinutosti i da su u toj odluci uzete u obzir primjedbe koje je žalitelj podnio u okviru ispitivanja tržišta provedenog u predmetu AT.40497, Komisija je 17. travnja 2019. donijela Odluku C(2019) 3003 *final* o odbacivanju pritužbe (predmet AT.40497 – Poljske cijene plina).

29. Žalitelj je 25. lipnja 2019. Općem sudu podnio tužbu protiv te odluke o odbacivanju pritužbe, koja je upisana pod brojem predmeta T-399/19.

IV. Postupak pred Općim sudom i pobijana presuda

30. Žalitelj je tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 15. listopada 2018. zahtijevao poništenje sporne odluke. U prilogu svojoj tužbi istaknuo je šest tužbenih razloga, od kojih su se prva tri temeljila, u biti, na povredi članka 9. Uredbe br. 1/2003, u vezi s člankom 102. UFEU-a, i načela proporcionalnosti, zbog toga što je Komisija počinila očitu pogrešku u ocjeni kada je prihvatila konačno preuzete obveze koje su nedostatne i neprimjerene, a četvrti na povredi članka 194. stavka 1. UFEU-a, u vezi s člankom 7. UFEU-a, zbog toga što je sporna odluka protivna ciljevima energetske politike Unije i zbog toga što Komisija nije uzela u obzir negativan utjecaj te odluke na europsko tržište opskrbe plinom. Peti tužbeni razlog odnosio se na činjenicu da je Komisija uvela diskriminaciju između Gazpromovih kupaca koji su aktivni u državama članicama zapadne Europe i onih koji su aktivni u zemljama SIE o kojima je riječ. Šesti tužbeni razlog odnosio se na činjenicu da Komisija nije poštovala cilj članka 9. Uredbe br. 1/2003 i ograničenja svojih ovlasti u vođenju upravnog postupka.

31. Opći sud je 2. veljače 2022. donio pobijanu presudu, kojom je odbio sve te tužbene razloge i stoga tužbu za poništenje u cijelosti.

V. Postupak pred Sudom i zahtjevi stranaka

32. Žalitelj je 8. travnja 2022. podnio žalbu protiv pobijane presude. Od Suda zahtijeva da ukine pobijanu presudu i poništi spornu odluku, podredno, da predmet vrati Općem sudu na ponovno suđenje u skladu s presudom Suda te da naloži Komisiji snošenje troškova ovog postupka i troškova nastalih u postupku pred Općim sudom.

33. U prilog svojoj žalbi žalitelj ističe četiri žalbena razloga, od kojih se prvi temelji na povredi članka 9. Uredbe br. 1/2003; drugi na povredi načela energetske solidarnosti iz članka 194. UFEU-a, u vezi s člankom 9. te uredbe; treći na povredi članka 9. stavka 1. navedene uredbe, s obzirom na to da je Opći sud prilikom ispitivanja Komisijine ocjene složenih ekonomskih i tehničkih pitanja u okviru ocjene prikladnosti obveza pogrešno protumačio pojam „očita

⁷ Upravni postupak koji odgovara toj istrazi upisan je pod oznakom „Predmet AT.40497 – Poljske cijene plina”.

pogreška u ocjeni”, a četvrti na povredi članka 9. stavka 2. te uredbe, koja je navela Opći sud da pogrešno smatra kako Komisija nije počinila očitu pogrešku u ocjeni kad je riječ o primjerenosti preuzetih obveza.

34. Komisija, koju podupire Gazprom, zahtijeva odbijanje žalbe i nalaganje žalitelju snošenja troškova. Overgas i Republika Poljska od Suda zahtijevaju da prihvati žalbu.

35. Overgas je 3. kolovoza 2022. podnio protužalbu kojom zahtijeva ukidanje pobijane presude i nalaganje Komisiji snošenja troškova. Komisija, koju podupire Gazprom, od Suda zahtijeva da odbije protužalbu i naloži Overgasu snošenje troškova te protužalbe. Žalitelj od Suda zahtijeva da prihvati prvi protužalbeni razlog i ukine pobijanu presudu.

VI. Analiza

36. U ovom se predmetu u prvom redu postavlja problematika sudskog nadzora odluka koje Komisija donosi u području prava tržišnog natjecanja, osobito onih donesenih u skladu s člankom 9. Uredbe br. 1/2003. Konkretnije, na temelju ispitivanja žalbenih i protužalbenih razloga Sud će odlučivati o trima glavnim problematikama:

- *prvom*, u vezi s odnosom između načela energetske solidarnosti uspostavljenog u članku 194. UFEU-a i odluke donesene u skladu s člankom 9. te uredbe, kako bi se otklonile zabrinutosti u vezi s povredom članka 102. UFEU-a (B);
- *drugom*, koja se odnosi na postupanje s obaviješću u okviru postupka predviđenog člankom 9. navedene uredbe, koji načelno ne zahtijeva postojanje takve obavijesti (C);
- *trećom*, koja se odnosi na intenzitet sudskog nadzora suda Unije u pogledu odluka Komisije donesenih na temelju članka 9. iste uredbe⁸ i, posljedično, na način tumačenja pojma „očita pogreška u ocjeni” (D).

37. Smatram da je prije analize prvih dviju problematika kojima se bavi ovo mišljenje⁹ korisno ukratko podsjetiti na pravni okvir sudskog nadzora odluka donesenih na temelju članka 9. Uredbe br. 1/2003 i iznijeti uvodne napomene koje slijede (A).

A. Uvodne napomene

38. Kao prvo, valja podsjetiti na to da je mehanizam uveden člankom 9. Uredbe br. 1/2003 nadahnut pitanjima ekonomičnosti postupka te se njime nastoji osigurati da se pravila tržišnog natjecanja primjenjuju učinkovito tako da se pruži brže rješenje za zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja koje je utvrdila Komisija, umjesto postupka u kojem se donosi formalno utvrđenje postojanja povrede¹⁰. Tako se, za razliku od odluka donesenih na temelju članka 7. te uredbe (čiji je cilj otklanjanje utvrđene povrede), u okviru postupka uređenog člankom 9. navedene uredbe od Komisije ne zahtijeva da utvrdi i kvalificira povredu, nego je njezina zadaća

⁸ Problematika koja se odnosi na intenzitet sudskog nadzora odluka donesenih na temelju članka 9. Uredbe br. 1/2003, s obzirom na načelo proporcionalnosti, nije predmet ovog mišljenja.

⁹ U ovom će se mišljenju također, u točkama 88. do 97., iznijeti nekoliko napomena o tumačenju pojma „očita pogreška u ocjeni” o kojem se raspravljalo na raspravi i koji je u središtu prvog dijela trećeg žalbenog razloga.

¹⁰ Vidjeti presudu od 29. lipnja 2010., Komisija/Alrosa (C-441/07 P, u daljnjem tekstu: presuda Alrosa, EU:C:2010:377, t. 35.).

ograničena na ispitivanje i moguće prihvaćanje preuzimanja obveza koje su ponudili poduzetnici o kojima je riječ, s obzirom na zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja koje je utvrdila u svojoj preliminarnoj ocjeni i imajući na umu ciljeve koje želi ostvariti¹¹.

39. Kao drugo, valja istaknuti da Komisija raspolaze širokom marginom prosudbe u okviru prihvaćanja preuzimanja obveza na temelju članka 9. Uredbe br. 1/2003, s obzirom na to da je pozvana provesti prospektivnu analizu koja zahtijeva uzimanje u obzir brojnih gospodarskih čimbenika s ciljem ocjene primjerenosti obveza koje je ponudio poduzetnik o kojem je riječ¹². Stoga je odgovarajući kriterij koji treba primijeniti u odnosu na Komisijine zabrinutosti kako ih je izrazila u svojoj preliminarnoj ocjeni taj da se utvrdi jesu li *preuzete obveze dostatne da se na primjeren način otklone navedene zabrinutosti* a da Komisija nije dužna sama tražiti rješenja koja su manje stroga ili umjerenija od obveza koje su joj predložene¹³.

40. Kao treće, valja navesti da, kad je riječ o prirodi i opsegu sudskog nadzora u tom području, iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da činjenica da Komisija raspolaze marginom prosudbe u području gospodarstva za potrebe primjene pravila tržišnog natjecanja, osobito članka 9. Uredbe br. 1/2003, opravdava to da nadzor suda Unije nad odlukom Komisije u području preuzimanja obveza bude ograničen na nepostojanje *očite pogreške u ocjeni*¹⁴. Iz toga proizlazi da, u izvršavanju svojeg nadzora nad takvim složenim gospodarskim situacijama, sud Unije ne može vlastitom gospodarskom ocjenom zamijeniti Komisijinu ocjenu, iznošenjem vlastite ocjene složenih gospodarskih okolnosti¹⁵.

41. Međutim, kao što je to Sud više puta istaknuo u kontekstu područja u kojima se donose složene ocjene, kao što je to pravo tržišnog natjecanja, margina prosudbe koju ima Komisija ne podrazumijeva to da se sud Unije mora suzdržati od nadzora tumačenja gospodarskih podataka koje je iznijela ta institucija¹⁶. Prema načelima utvrđenima sudskom praksom Suda, sud Unije mora osobito provjeriti ne samo materijalnu točnost navedenih dokaza, njihovu pouzdanost i dosljednost već i to predstavljaju li ti elementi sve relevantne podatke koje treba uzeti u obzir prilikom ocjene složene situacije te jesu li oni takve naravi da podupiru zaključke koji su iz njih izvedeni¹⁷.

42. Iz toga slijedi da se sudski nadzor odluka koje je Komisija donijela na temelju članka 9. Uredbe br. 1/2003 stoga temelji na tome da sud Unije provjerava jesu li preuzete obveze dostatne da se na primjeren način otklone zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja koje je utvrdila Komisija, uzimajući u obzir okolnosti konkretnog slučaja, odnosno ozbiljnost zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja, njihov opseg i interese trećih strana¹⁸.

¹¹ Vidjeti presudu Alrosa, t. 40. i 41.

¹² Vidjeti presudu Alrosa, t. 94.

¹³ Vidjeti presudu Alrosa, t. 61.

¹⁴ Vidjeti presudu Alrosa, t. 42. i po analogiji presudu od 13. srpnja 2023., Komisija/CK Telecoms UK Investments (C-376/20 P, EU:C:2023:561, t. 124.).

¹⁵ Vidjeti presudu Alrosa, t. 60. i 67., presudu od 11. rujna 2014., CB/Komisija (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, t. 46.) i po analogiji, u području koncentracija, presudu od 10. srpnja 2008., Bertelsmann i Sony Corporation of America/Impala (C-413/06 P, EU:C:2008:392, t. 145.).

¹⁶ Vidjeti u tom smislu presude od 13. srpnja 2023., Komisija/CK Telecoms UK Investments (C-376/20 P, EU:C:2023:561, t. 126.) i od 10. srpnja 2014., Telefónica i Telefónica de España/Komisija (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, t. 54. i navedenu sudsku praksu).

¹⁷ Vidjeti u tom smislu presude od 10. srpnja 2014., Telefónica i Telefónica de España/Komisija (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, t. 54.), od 6. studenoga 2012., Otis i dr. (C-199/11, EU:C:2012:684, t. 59.) i od 8. prosinca 2011., Chalkor/Komisija (C-386/10 P, EU:C:2011:815, t. 54.).

¹⁸ Vidjeti presudu Alrosa, t. 60. do 67. i presudu od 9. prosinca 2020., Groupe Canal +/Komisija (C-132/19 P, u daljnjem tekstu: presuda Canal +, EU:C:2020:1007, t. 121. i 122.).

43. Naposljetku, kao četvrto, valja istaknuti da je sudska praksa Suda u tom području relativno ograničena¹⁹ te se u prvom redu odnosi na analizu primjerenosti i dostatnosti preuzetih obveza, osobito s obzirom na načelo proporcionalnosti²⁰, i na uzimanje u obzir i zaštitu interesa trećih strana u Komisijinu prihvaćanju preuzimanja obveza²¹.

B. Odnos načela energetske solidarnosti navedenog u članku 194. UFEU-a i odluke donesene u skladu s člankom 9. Uredbe br. 1/2003 (treći dio prvog žalbenog razloga i drugi žalbeni razlog)

44. Trećim dijelom prvog žalbenog razloga, kao i drugim žalbenim razlogom, koje valja ispitati zajedno, žalitelj Općem sudu prigovara da je počinio pogrešku koja se tiče prava u nadzoru Komisijine ocjene primjerenosti preuzetih obveza jer nije uzeo u obzir ciljeve članka 194. UFEU-a, uključujući osobito načelo energetske solidarnosti.

45. Prema žaliteljevu mišljenju, Opći sud je, kao i Komisija, dao pogrešno tumačenje članka 194. UFEU-a, koje je protivno tumačenju koje je Sud iznio u presudi od 15. srpnja 2021., Njemačka/Poljska (C-848/19 P, u daljnjem tekstu: presuda Njemačka/Poljska, EU:C:2021:598) i kojim se toj odredbi oduzima svaki koristan učinak u pogledu Komisijina djelovanja kojim se trebaju ostvariti i ciljevi prava tržišnog natjecanja u širem smislu i ciljevi povezani s pravilnim funkcioniranjem energetske tržišta Unije.

46. U takvom kontekstu valja ispitati je li Opći sud, postupivši na taj način, počinio pogrešku koja se tiče prava, kao što to navodi žalitelj. Prije nego što se izjasnim o analizi koju je proveo Opći sud, čini mi se korisnim iznijeti nekoliko uvodnih napomena o članku 194. UFEU-a te o odnosu te odredbe i ispitivanja tržišnog natjecanja koje Komisija treba provesti u okviru članka 9. Uredbe br. 1/2003.

1. Načelo energetske solidarnosti i njegov odnos s pravom tržišnog natjecanja

47. Uvodno valja podsjetiti na to da, u skladu s člankom 7. UFEU-a, Unija osigurava dosljednost svojih politika i aktivnosti, uzimajući pritom u obzir sve svoje ciljeve i u skladu s načelom dodjeljivanja ovlasti.

48. Valja kao prvo istaknuti, kad je riječ o članku 194. UFEU-a, da se u toj odredbi, u njezinu stavku 1., navode glavni ciljevi energetske politike Unije, uključujući energetske solidarnost²². U tom pogledu, iz presude Njemačka/Poljska proizlazi da je načelo energetske solidarnosti u pozadini svih ciljeva energetske politike Unije, navedenih u članku 194. stavku 1. točkama (a) do (d) UFEU-a, i obuhvaća te ciljeve koji se nastoje postići energetske politikom Unije, na način da

¹⁹ Dosad su sudovi Unije odlučivali samo u pet predmeta, u tužbama koje su sve podnijele treće strane protiv odluka koje je donijela Komisija. Vidjeti u tom smislu presude Alrosa i Canal + te presude od 6. veljače 2014., CEEES i Asociación de Gestores de Estaciones de Servicio/Komisija (T-342/11, EU:T:2014:60), od 15. rujna 2016., Morningstar/Komisija (T-76/14, u daljnjem tekstu: presuda Morningstar, EU:T:2016:481) i od 2. veljače 2022., Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo/Komisija (Odbacivanje pritužbe) (T-399/19, EU:T:2022:44).

²⁰ Vidjeti u tom smislu presudu Alrosa, t. 60. do 67.

²¹ Vidjeti presudu Canal +, t. 121. i 122.

²² Među tim su ciljevima osobito osiguranje sigurnosti opskrbe energijom u Uniji i promicanje međupovezanosti energetskih mreža.

ih okuplja i daje im dosljednost²³, te da akte koje su donijele institucije Unije, uključujući one koje je Komisija donijela u okviru te politike, treba tumačiti i njihovu zakonitost ocijeniti s obzirom na načelo energetske solidarnosti²⁴.

49. U toj je presudi, u točki 69., Sud pojasnio i da to načelo „institucije Unije i države članice moraju [uzeti] u obzir [...] u okviru uspostavljanja ili funkcioniranja unutarnjeg tržišta i, osobito, tržišta prirodnog plina, tako da se brinu o sigurnosti opskrbe energijom u Uniji, što podrazumijeva ne samo suočavanje s izvanrednim situacijama kada do njih dođe nego i donošenje mjera za sprečavanje kriznih situacija”. U tu je svrhu „potrebno ocijeniti postoje li rizici za energetske interese država članica i Unije, a osobito za sigurnost opskrbe energijom”.

50. Kao drugo, iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da se u okviru primjene članka 101. i 102. UFEU-a, ako to okolnosti zahtijevaju, u obzir moraju uzeti ciljevi drugih odredbi UFEU-a. Stoga ispitivanje tržišnog natjecanja nalaže da se prilikom ocjenjivanja ograničenja tržišnog natjecanja s obzirom na stvarne uvjete funkcioniranja tržišta uzme u obzir kontekst i ispitaju učinci, vodeći računa o svakom relevantnom elementu u tom pogledu²⁵.

51. Kad je riječ, kao treće, o postupku u skladu s člankom 9. Uredbe br. 1/2003, nije isključeno da je Komisija, u okviru svoje preliminarne ocjene i kada to okolnosti konkretnog predmeta zahtijevaju, dužna voditi računa o ciljevima drugih odredbi UFEU-a, konkretno kako bi donijela privremeni zaključak da nije došlo do povrede pravila tržišnog natjecanja²⁶.

52. Sud je u okviru ovog predmeta pozvan da potvrdi je li to slučaj i kada nije riječ o utvrđivanju problematičnog ponašanja s gledišta prava tržišnog natjecanja, nego o Komisijinu ispitivanju preuzetih obveza i načinu na koji pitanja koja nisu povezana s pravom tržišnog natjecanja, kao što su u ovom slučaju načela i ciljevi koji se žele postići člankom 194. UFEU-a, moraju biti uzeta u obzir u okviru analize koju provodi Komisija, na temelju koje se prihvaća preuzimanje obveza na temelju članka 9. Uredbe br. 1/2003.

2. Uzimanje u obzir članka 194. UFEU-a u okviru odluke donesene na temelju članka 9. Uredbe br. 1/2003

53. Valja istaknuti, kao prvo, da je, kad je riječ o sudskom nadzoru preuzetih obveza, Opći sud slijedio *uobičajeni* obrazac ocjenjivanja koji proizlazi iz sudske prakse Suda, koja je opisana u točkama 40. do 42. ovog mišljenja, pri čemu je u točki 420. pobijane presude podsjetio na to da je uloga Komisije (i, *a fortiori*, uloga suda Unije u okviru ispitivanja očite pogreške u ocjeni) paziti na to da preuzete obveze budu *dostatne* da *na primjeren način* otklone utvrđene zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja, uzimajući u obzir okolnosti konkretnog slučaja, odnosno ozbiljnost tih zabrinutosti, njihov opseg i interese trećih strana²⁷.

54. Kao drugo, iako Opći sud u točki 420. pobijane presude ne upućuje izričito na načelo energetske sigurnosti prilikom analize obveza koje je Gazprom preuzeo, taj je sud izričito istaknuo da obveze preuzete slijedom postupka koji se temelji na članku 9. stavku 1. Uredbe

²³ Presuda Njemačka/Poljska, t. 43. i 47.

²⁴ Presuda Njemačka/Poljska, t. 44.

²⁵ Vidjeti u tom smislu presude od 4. srpnja 2023., Meta Platforms i dr. (Opći uvjeti uporabe društvene mreže) (C-252/21, EU:C:2023:537, t. 47. i navedenu sudsku praksu) i od 21. veljače 1973., Europemballage i Continental Can/Komisija (6/72, EU:C:1973:22, t. 24.) te mišljenje nezavisnog odvjetnika F. G. Jacobsa u predmetima Albany (C-67/96, C-115/97 i C-219/97, EU:C:1999:28, t. 179.).

²⁶ Vidjeti u tom smislu presudu Canal +, t. 46. do 54.

²⁷ U tom pogledu Opći sud osobito upućuje na točke 40. i 41. presude Alrosa i na točku 45. presude Morningstar.

br. 1/2003 „[nemaju] ishod [...] protivan posebnim odredbama Ugovora”²⁸. Slijedi da je Opći sud time, s jedne strane, utvrdio da je Komisijina diskrecijska ovlast ograničena obvezom djelovanja u skladu s odredbama UFEU-a i općim načelima prava Unije te je, s druge strane, priznao Komisijinu ovlast da provjeri povređuju li se preuzetim obvezama kao takvima druge odredbe Ugovora, uključujući članak 194. stavak 1. UFEU-a.

55. Kao treće, valja utvrditi da je Opći sud u točki 422. pobijane presude smatrao da u ovom slučaju, s obzirom na to da je ocijenila da su obveze koje je Gazprom preuzeo bile dostatne i primjerene s obzirom na utvrđene zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja, Komisija „nije bila dužna, u svrhu uzimanja u obzir ciljeva energetske politike Unije, istražiti Gazpromove daljnje prakse niti zahtijevati od potonjeg poduzetnika obveze koje su više otegotne”. Taj je sud tako zaključio da se, u okviru ovog predmeta, „[e]ventualnim uzimanjem u obzir tih ciljeva prilikom primjene pravila tržišnog natjecanja Unije ne može [...] opravdati nalaganje takvih pozitivnih obveza Komisiji”.

56. Slažem se s tim stajalištem.

57. Naime, okolnost da je Komisijina diskrecijska ovlast ograničena obvezom djelovanja u skladu s odredbama Ugovora odražava se, u biti, u obvezi koju ta institucija ima kada djeluje u okviru postupka predviđenog člankom 9. stavkom 1. Uredbe br. 1/2003 da provjeri nisu li preuzete obveze koje namjerava prihvatiti i za koje smatra da na primjeren način otklanjaju zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja koje je ona izrazila takve da povređuju druge odredbe UFEU-a, uključujući, u ovom slučaju, članak 194. UFEU-a.

58. Iz toga slijedi da Komisija ne bi mogla prihvatiti preuzete obveze koje bi mogle dovesti do povrede članka 194. UFEU-a i time ugroziti ciljeve načela energetske solidarnosti ili sigurnosti opskrbe energijom u Uniji, unatoč činjenici da bi te obveze mogle otkloniti Komisijine zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja na predmetnom tržištu²⁹. Međutim, to ne znači da bi Komisija, djelujući kao regulator tržišnog natjecanja u okviru postupka predviđenog Uredbom br. 1/2003, imala ovlast odrediti neovisne obveze koje bi nadilazile one koje trebaju otkloniti probleme tržišnog natjecanja utvrđene tijekom njezine istrage (i koje bi se temeljile na politikama koje nisu pravo tržišnog natjecanja), zahtijevajući na toj osnovi preuzimanje otegotnijih obveza.

59. Stoga Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava kada je u točki 422. pobijane presude smatrao da se Komisijina primjena načela energetske solidarnosti ne može poistovjetiti s time da se potonjoj instituciji nalažu pozitivne obveze koje bi izlazile iz okvira prigovora istaknutih protiv Gazproma ili s time da se nalažu otegotnije obveze.

60. U tom pogledu valja istaknuti kako se čini da žalitelj – s obzirom na to da i u okviru svoje žalbe i na raspravi priznaje da načelo energetske solidarnosti ne bi trebalo poistovjećivati s nalaganjem pozitivnih obveza koje izlaze iz okvira Komisijinih ovlasti u području politike tržišnog natjecanja – ne osporava stajalište koje je Opći sud iznio u točki 422. pobijane presude. Naime, iako žalitelj skreće pozornost na to da ni Komisija ni Opći sud nisu vodili računa o načelu energetske solidarnosti navedenom u članku 194. stavku 1. UFEU-a, on jasno ne navodi na koji se način

²⁸ Opći sud je, uostalom, prije toga, u točki 418. pobijane presude, podsjetio na to da, „[u] skladu s člankom 7. UFEU-a, Unija osigurava dosljednost svojih politika i aktivnosti, uzimajući pritom u obzir sve svoje ciljeve [...] [koji uključuju i] one navedene u članku 194. stavku 1. UFEU-a, odnosno osobito ciljeve osiguranja sigurnosti opskrbe energijom u Uniji i promicanja međupovezanosti energetskih mreža”.

²⁹ Isto vrijedi u obrnutom slučaju, s obzirom na to da Komisija u okviru postupka predviđenog člankom 9. Uredbe br. 1/2003 očigledno ne bi mogla prihvatiti preuzetu obvezu koja bi bila u skladu s načelom energetske sigurnosti, ali koja ne bi bila dostatna i primjerena za otklanjanje zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja.

spornom odlukom ili pobijanom presudom povređuju posebni ciljevi energetske politike Unije ni čime preuzete obveze povređuju tu odredbu ili su kao takve protivne načelu energetske sigurnosti. Naime, ta stranka samo podsjeća na važnost tog načela i utvrđuje da su Komisija i Opći sud bili dužni uzeti ga u obzir u okviru ispitivanja obveza koje je Gazprom preuzeo a da pritom nije mogla utvrditi analitički okvir i točno tumačenje koje je Komisija trebala primijeniti te na koji je način mogla doći do drukčijeg zaključka od zaključka Komisije ili Općeg suda.

61. Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava ni kada je u točkama 423. i 424. pobijane presude utvrdio da se sporna odluka i te preuzete obveze ne protive tomu da institucije Unije ili države članice djeluju na druge načine kako bi riješile probleme koje je žalitelj utvrdio³⁰. Naime, ništa ne sprečava institucije Unije ili nacionalna regulatorna tijela, čije su ovlasti, uostalom, usporedne onim Komisijinima u području energetske politike i koja su stoga po definiciji u boljem položaju, da djeluju kako bi se izmijenili propisi u tom sektoru ili kako bi se, prema potrebi, osiguralo poštovanje posebnih propisa u području energije³¹.

62. Naposljetku, kao četvrto, s obzirom na to da žalitelj tvrdi da Opći sud nije sankcionirao Komisiju zbog toga što nije u dovoljnoj mjeri obrazložila spornu odluku u pogledu njezine usklađenosti s člankom 194. stavkom 1. UFEU-a, taj prigovor također treba odbiti. Stoga se, suprotno onomu što tvrdi žalitelj, činjenica da ta institucija nije izričito uputila na članak 194. UFEU-a i ciljeve koji se žele postići tom odredbom ne može tumačiti kao njezino odbijanje ili propust da uzme u obzir energetska pitanja. Kao što je to Opći sud pravilno istaknuo u točki 427. pobijane presude, ne može se očekivati da Komisija sustavno navodi razloge zbog kojih je odluka u skladu sa svim posebnim odredbama Ugovorâ koje su, a da pritom ne čine pravnu osnovu predmetnog akta, eventualno povezane s činjeničnim i pravnim kontekstom tog akta.

63. S obzirom na prethodno navedeno, predlažem da se treći dio prvog žalbenog razloga i drugi žalbeni razlog odbiju kao neosnovani.

C. Postupanje s obaviješću u okviru postupka predviđenog člankom 9. Uredbe br. 1/2003

64. Druga problematika koju na zahtjev Suda treba razmotriti u okviru ovog mišljenja odnosi se na postupanje s obaviješću u okviru postupka predviđenog člankom 9. Uredbe br. 1/2003 s obzirom na utvrđenja Općeg suda u tom pogledu, na koja treba ukratko podsjetiti.

1. Pristup Općeg suda

65. Uvodno valja podsjetiti na to da je u okviru ovog predmeta Komisija prvotno pokrenula postupak na temelju članaka 101. i 102. UFEU-a zbog navodne povrede potonjeg članka koju je počinio Gazprom na tržištima plina srednje i istočne Europe, što je pretpostavljalo slanje obavijesti³². U ovom slučaju zbog te je obavijesti Gazprom Komisiji predložio preuzimanje

³⁰ Vidjeti u tom smislu i uvodnu izjavu 13. Uredbe br. 1/2003.

³¹ U tom pogledu valja istaknuti da su, na temelju Direktive 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina i stavljanju izvan snage Direktive 2003/55/EZ (SL 2009., L 211, str. 94.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 12. svezak 5., str. 39.), nacionalnim tijelima dodijeljene posebne ovlasti za promicanje i osiguravanje pravilnog funkcioniranja unutarnjeg tržišta prirodnog plina. Osim toga, kao što je to u točki 424. pobijane presude istaknuo Opći sud, Direktivom (EU) 2019/692 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o izmjeni Direktive 2009/73 (SL 2019., L 117, str. 1.) osobito se nastoji, u skladu s njezinom uvodnom izjavom 3., odgovoriti na prepreke dovršenju unutarnjeg tržišta prirodnog plina koje proizlaze iz izostanka primjene, prije njezina donošenja, tržišnih pravila Unije na transportne plinovode koji vode prema trećim zemljama i iz njih.

³² Vidjeti točke 6. do 13. pobijane presude.

obveza na temelju članka 9. Uredbe br. 1/2003. Također valja istaknuti da u konačno preuzetim obvezama koje su odobrene spornom odlukom nije bilo nijednog upućivanja na prigovore u pogledu plinovoda Yamal, iako su se oni prvotno navodili u obavijesti, Komisija je od njih tijekom postupka odustala s obrazloženjem da njezine preliminarne zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja nisu bile potvrđene³³.

66. U okviru tužbe podnesene Općem sudu žalitelj, kojeg je podupirala Republika Poljska, prigovarao je Komisiji zbog odustajanja od prigovora u pogledu plinovoda Yamal i, slijedom toga, zbog nepostojanja preuzetih obveza u pogledu tih prigovora³⁴. Te su stranke osim toga smatrale da je Komisija, suprotno pristupu koji je slijedila, bila dužna opravdati nepostojanje preuzetih obveza kojima bi se otklonili prigovori u pogledu plinovoda Yamal.

67. Iako je Opći sud odbio žaliteljevu tužbu u pogledu osnovanosti odustajanja od početnih prigovora u pogledu plinovoda Yamal i nepostojanja preuzetih obveza u vezi s tim prigovorima jer je smatrao da Komisija u tom pogledu nije počinila očitu pogrešku u ocjeni, smatrao je, u točki 83. pobijane presude, da se „u okolnostima ovog slučaja, a osobito u nedostatku revidirane preliminarne ocjene, člankom 9. Uredbe br. 1/2003 Komisiji [...] nalaže, suprotno onomu što ona tvrdi, da ima razloge koji opravdavaju nepostojanje preuzetih obveza kojima se otklanjanju prigovori u pogledu plinovoda Yamal”³⁵. Taj je sud ipak u točki 85. pobijane presude ocijenio da je Komisija ispunila svoju obvezu obrazlaganja time što je u točki 138. sporne odluke iznijela razloge zbog kojih nije naložila obvezu kojom bi se otklonili prigovori u pogledu plinovoda Yamal.

68. Komisija, iako osporava tumačenje Općeg suda u tom pogledu, tvrdi, međutim, da njegova pogreška ne bi mogla dovesti do ukidanja pobijane presude, pa ni djelomičnog, jer bi ona zahvaćala samo obrazloženje presude, dok se njezina izreka temelji na drugim pravnim razmatranjima. Stoga bi, ako je to potrebno, trebalo samo u odgovarajućoj mjeri izmijeniti obrazloženje.

2. Opća pravila koja uređuju postupanje s obaviješću u postupku u okviru Uredbe br. 1/2003

69. Kao prvo, valja podsjetiti na to da obavijest čini formalnu fazu istraga koje Komisija vodi u vezi s navodnim povredama pravila prava tržišnog natjecanja Unije, koja prethodi donošenju odluke kojom se utvrđuje postojanje povrede tih pravila. U okviru upravnog postupka koji je utvrđen Uredbom br. 1/2003 obavijest čini postupovni i pripremni akt koji definira predmet upravnog postupka koji je pokrenula Komisija, kojim ona poduzetnika o kojem je riječ u pisanom obliku obavještava o prigovorima istaknutima protiv njega³⁶.

70. Kao preliminarna faza postupka, slanje obavijesti ni u kojem pogledu ne prejudicira ishod istrage koju vodi Komisija. Stoga je obavijest po prirodi privremena i može se mijenjati tijekom ocjene koju Komisija izvršava kasnije na temelju očitovanja koja joj kao odgovor podnesu stranke

³³ Vidjeti točku 138. sporne odluke.

³⁴ Taj je prigovor ponovljen u okviru trećeg žalbenog razloga, u kojem žalitelj, kojeg i dalje podupire Republika Poljska, tvrdi da je odustajanje od navedenih prigovora pridonijelo postojanju očite pogreške u ocjeni koju je počinila Komisija, koje Opći sud nije sankcionirao.

³⁵ Opći sud je osim toga presudio da je ta pogreška „sadržana u izreci te odluke, s obzirom na to da su ti prigovori, iako nisu obuhvaćeni člankom 1., koji konačne preuzete obveze čini obvezujućima, obuhvaćeni člankom 2. u kojem je zaključeno da u predmetu AT.39816 više nema osnove za djelovanje”.

³⁶ Vidjeti Obavijest Komisije o najboljim praksama u provedbi postupaka u vezi s člancima 101. i 102. UFEU-a (SL 2011., C 308, str. 6., u daljnjem tekstu: Obavijest o najboljim praksama), osobito t. 81.

te drugih činjeničnih utvrđenja. Iz toga slijedi da Komisija nije vezana činjeničnim ili pravnim ocjenama koje su iznesene u obavijesti te da stoga ima u potpunosti pravo odustati od određenih prigovora, koji se, prema tome, po definiciji više ne mogu pobijati u sporu³⁷.

71. Osim toga, valja naglasiti da iz ustaljene sudske prakse Suda, od presude IBM/Komisija³⁸, proizlazi da se obavijest ne može, po svojoj prirodi i svojim pravnim učincima, smatrati odlukom u smislu članka 263. UFEU-a koja bi mogla biti predmet tužbe za poništenje³⁹. Naime, iz te sudske prakse proizlazi da su akti ili odluke koji mogu biti predmet tužbe za poništenje samo mjere koje konačno utvrđuju stajalište institucije nakon završetka postupka o kojem je riječ, isključujući međumjere čija je svrha priprema konačne odluke, s obzirom na to da samo konačne mjere mogu proizvesti obvezujuće pravne učinke koji utječu na interese poduzetnika protiv kojih se vodi ta istraga⁴⁰.

72. Kad je riječ, kao drugo, o pravima svake od stranaka uključenih u upravni postupak koji Komisija provodi u okviru primjene članka 102. UFEU-a, valja istaknuti da se, iako je Komisija dužna poštovati prava trećih strana, taj postupak u prvom redu odnosi na poduzetnika protiv kojeg se vodila istraga, koji je, uostalom, jedini adresat obavijesti (i, poslije toga, konačne odluke). Stoga je obavijest temeljno postupovno jamstvo čija je svrha obavijestiti tu stranku o prigovorima koji se ističu protiv nje kako bi joj se omogućilo ostvarivanje prava obrane⁴¹.

73. Stoga, iako se, kada Komisija namjerava iznijeti nove prigovore, koji nisu bili navedeni u prvotnoj obavijesti, nalaže slanje dodatne obavijesti kako bi se zajamčila i zaštitila prava obrane poduzetnika o kojem je riječ, pružajući mu mogućnost da formalno odgovori na nove istaknute dokaze⁴², nikakva slična obveza ne postoji u suprotnom slučaju, u kojem Komisija namjerava odustati od jednog ili više prigovora⁴³. Osim toga, Komisija ne mora u svojoj konačnoj odluci obrazložiti odustajanje od prigovora iz prvotne obavijesti⁴⁴.

3. Postupanje s obaviješću u okviru postupka predviđenog člankom 9. Uredbe br. 1/2003

74. Kad je riječ o postupku preuzimanja obveza, člankom 9. stavkom 1. Uredbe br. 1/2003 predviđa se da obveze koje su ponudile stranke trebaju moći otkloniti zabrinutosti iznesene u Komisijinoj *preliminarnoj ocjeni*.

³⁷ Vidjeti presude od 10. srpnja 2008., Bertelsmann i Sony Corporation of America/Impala (C-413/06 P, EU:C:2008:392, t. 63.) i od 28. siječnja 2021., Qualcomm i Qualcomm Europe/Komisija (C-466/19 P, EU:C:2021:76, t. 66.).

³⁸ Presuda od 11. studenoga 1981., IBM/Komisija (60/81, EU:C:1981:264)

³⁹ Vidjeti presudu od 11. studenoga 1981., IBM/Komisija (60/81, EU:C:1981:264, t. 10. do 12.).

⁴⁰ Vidjeti u tom smislu presudu od 11. studenoga 1981., IBM/Komisija (60/81, EU:C:1981:264, t. 10.).

⁴¹ U tom pogledu valja podsjetiti na to da, kada je zakonodavac Unije definirao pravo na saslušanje, svjesno je, u članku 27. Uredbe br. 1/2003 te u člancima 10. i 15. Uredbe br. 773/2004, uveo stupnjevanje između raznih osoba koje mogu biti na različite načine uključene u postupak primjene prava tržišnog natjecanja. Prava stranaka u upravnom postupku (koje se nazivaju i „uključene stranke”) šira su od prava trećih strana, koje, iako imaju interes za ishod postupka, same neće biti adresati odluke koju će donijeti Komisija. Vidjeti u tom smislu mišljenje nezavisne odvjetnice J. Kokott u predmetu Komisija/Alrosa (C-441/07 P, EU:C:2009:555, t. 173.).

⁴² Isto vrijedi, načelno, kada Komisija namjerava bitno izmijeniti dokaze osporavanih povreda. Vidjeti u tom smislu Obavijest o najboljim praksama, t. 109. i 110.

⁴³ Naime, takva obveza ne proizlazi ni iz Uredbe br. 1/2003 ni iz Obavijesti o najboljim praksama, a ponajmanje iz sudske prakse Suda u tom području.

⁴⁴ Vidjeti presude od 7. siječnja 2004., Aalborg Portland i dr./Komisija (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P, EU:C:2004:6, t. 192. i 193.) i od 28. siječnja 2021., Qualcomm i Qualcomm Europe/Komisija (C-466/19 P, EU:C:2021:76, t. 66.).

75. U ovom je slučaju Opći sud u točki 79. pobijane presude utvrdio da je obavijest u ovom predmetu poslužila kao preliminarna ocjena⁴⁵ te je u točki 83. te presude smatrao da se, u nedostatku revidirane preliminarne ocjene kojom bi se potvrdilo odustajanje od prigovora u pogledu plinovoda Yamal, člankom 9. stavkom 1. Uredbe br. 1/2003 Komisiji nalaže da obrazloži nepostojanje preuzetih obveza u pogledu tih prigovora⁴⁶.

76. Iako se člankom 9. Uredbe br. 1/2003, naime, utvrđuje veza između *preuzetih obveza* i Komisijine *preliminarne ocjene*, s obzirom na to da se tim obvezama trebaju otkloniti zabrinutosti navedene u toj ocjeni, pristup koji je Opći sud zagovarao ipak se čini teško spojivim s tekstom Uredbe br. 1/2003⁴⁷, kao i sa sudskom praksom Suda o pravu na saslušanje, na koju se podsjeća u točki 73. ovog mišljenja.

77. Kada bi se Komisiji nalagala obveza da adresatu odluke o preuzimanju obveza uputi, između dostave obavijesti i donošenja konačne odluke, dodatan dokument, to bi bilo, kao što to tvrdi Komisija, pretjerano formalistički, ako bi se u tom dokumentu samo naznačilo da je Komisija odustala od nekog od prigovora. Osim činjenice da takav postupak ne bi bio nužan da se zajamče postupovna prava poduzetnika o kojem je riječ, on ne bi bio ni od kakvog interesa za njega⁴⁸. Drukčije tumačenje članka 9. Uredbe br. 1/2003 također bi dovelo u pitanje kvalifikaciju obavijesti, koja je po svojoj prirodi privremena, kao pripremnog dokumenta te bi u određenim okolnostima moglo dovesti do zastare postupka preuzimanja obveza, kao što to Opći sud sam priznaje u točkama 81. i 82. pobijane presude⁴⁹.

78. Osim toga, iz sudske prakse Suda o pravu na saslušanje, na koju se podsjeća u točkama 72. i 73. ovog mišljenja, proizlazi da se ne zahtijeva dodatno obrazloženje razloga zbog kojih Komisija naposljetku ne bi u konačnoj odluci zadržala dio prethodnih prigovora izraženih u obavijesti. Naime, Komisijina obveza obrazlaganja u pogledu odluka donesenih na temelju članka 9. Uredbe br. 1/2003 toj instituciji nalaže samo da jasno i nedvosmisleno navede činjenične elemente i pravne aspekte koji su je doveli do zaključka da su preuzete obveze bile dovoljne za otklanjanje zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja utvrđenih na kraju upravnog postupka koji je okončan donošenjem konačne odluke, a da pritom nije dužna objasniti eventualne razlike u odnosu na privremene ocjene koje je ona utvrdila u obavijesti⁵⁰.

79. Također valja napomenuti da izostanak kako revidirane preliminarne ocjene tako i Komisijina obrazloženja za odustajanje od prigovora u pogledu plinovoda Yamal i nepostojanje preuzetih obveza u pogledu tih prigovora ne mogu, osim toga, utjecati na postupovna prava trećih strana⁵¹.

⁴⁵ U tom pogledu valja napomenuti da, iako se u članku 9. Uredbe br. 1/2003 točno ne određuju formalni i materijalni zahtjevi koje mora ispunjavati *preliminarna ocjena*, iz točke 121. Obavijesti o najboljim praksama proizlazi da taj dokument treba sažimati glavne činjenice predmeta i navoditi probleme tržišnog natjecanja koji bi opravdali odluku kojom se zahtijeva prestanak povrede. Osim toga, u točki 123. Obavijesti o najboljim praksama pojašnjava se da u određenim slučajevima obavijest može poslužiti kao preliminarna ocjena, ako sadržava sažetak glavnih činjenica i ocjenu utvrđenih problema tržišnog natjecanja.

⁴⁶ I to bez obzira na to što je Opći sud u točkama 81. i 82. pobijane presude podsjetio na to da je obavijest privremeni i pripremini dokument te na posljedice koje iz toga proizlaze u pogledu sudske prakse o pravu na saslušanje ili obveze obrazlaganja.

⁴⁷ Naime, nijedna odredba Uredbe br. 1/2003 ne predviđa reviziju Komisijine *preliminarne ocjene* kada ona odluči odustati od prigovora, pri čemu se, uostalom, sam izraz „*revidirana preliminarna ocjena*” ne navodi u toj uredbi ni u Uredbi br. 773/2004.

⁴⁸ Naime, to društvo ne bi imalo nikakav interes za osporavanje takvog postupka.

⁴⁹ Opći sud u točki 81. pobijane presude pravilno ističe da zahtjevi povezani s poštovanjem načela proporcionalnosti ne mogu podrazumijevati da sve zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja navedene u preliminarnoj ocjeni, uključujući kada je takva ocjena u obliku obavijesti, nužno trebaju biti otklonjene preuzetim obvezama koje predlažu poduzetnici o kojima je riječ.

⁵⁰ Vidjeti u tom smislu presude Morningstar, t. 100. i 101. i od 28. siječnja 2021., Qualcomm i Qualcomm Europe/Komisija (C-466/19 P, EU:C:2021:76, t. 66.) kad je konkretnije riječ o obvezi obrazlaganja u okviru postupka iz članka 9. Uredbe br. 1/2003.

⁵¹ U tom pogledu valja naglasiti da se ne čini da je pristup koji se zagovara u točki 83. pobijane presude utemeljen na pitanjima povezanim sa zaštitom prava trećih strana.

80. U tom pogledu valja istaknuti da u okviru upravnog postupka u kojem je donesena sporna odluka samo Gazprom može biti kvalificiran kao „stranka” u smislu Uredbe br. 1/2003, a svi ostali, uključujući žalitelja, imaju samo ograničenija postupovna prava kao „zainteresirane treće strane”⁵². Naime, kao što je na to Opći sud podsjetio u točki 78. pobijane presude, jedini je adresat *preliminarne ocjene* navedene u članku 9. Uredbe br. 1/2003 (neovisno o tome je li donesena u obliku obavijesti ili drugog dokumenta) poduzetnik protiv kojeg Komisija vodi istragu, kojem ta ocjena služi kao osnova na temelju koje može ocijeniti mogućnost da predloži preuzimanje odgovarajućih obveza kojima bi se otklonili problemi tržišnog natjecanja koje je utvrdila Komisija te bolje odrediti te obveze⁵³. Osim toga, kao što je to Opći sud pravilno istaknuo u točki 137. pobijane presude, nijednom se odredbom Uredbe br. 1/2003 ili Uredbe br. 773/2004 Komisiju ne obvezuje da službeno obavijesti zainteresirane treće strane ako tijekom postupka odustane od određenih prigovora protiv predmetnog poduzetnika.

81. Također treba utvrditi, kad je riječ o upravnom postupku u kojem je donesena sporna odluka, da je Komisija verziju obavijesti koja nije klasificirana kao povjerljiva dostavila žalitelju, koji je osim toga saslušan kao zainteresirana strana u okviru postupka ispitivanja tržišta predviđenog člankom 27. stavkom 4. Uredbe br. 1/2003, a to je ispitivanje preduvjet da bi Komisija mogla odlukom proglasiti obvezujućim preuzimanje obveza⁵⁴. Žalitelj je usto osporavao spornu odluku na temelju članka 263. UFEU-a, među ostalim kad je riječ o odustajanju od prigovorâ u pogledu plinovoda Yamal i nepostojanju preuzetih obveza u vezi s tim prigovorima⁵⁵.

82. Prethodna razmatranja ne može dovesti u pitanje okolnost da je obavijest u ovom predmetu poslužila kao *preliminarna ocjena* u smislu članka 9. Uredbe br. 1/2003. Naime, nijedna odredba te uredbe, ni, uostalom, njezino tumačenje koje je dao Sud, ne opravdava da se s obaviješću postupa različito ovisno o tome je li ona osnova za odluku koja se donosi na temelju članka 7. ili na temelju članka 9. navedene uredbe⁵⁶.

83. Bez obzira na ta razmatranja, Komisiju ništa ne sprečava da, ako s obzirom na posebne okolnosti predmeta to smatra potrebnim, iznese razloge zbog kojih je odustala od prigovora i obrazloži nepostojanje preuzetih obveza u pogledu tog prigovora, kao što je to učinila u točkama 184. i 185. sporne odluke. Iako takva obveza izričito ne proizlazi iz Uredbe br. 1/2003 ili Uredbe br. 773/2004 ni iz sudske prakse Suda u tom području, načelo dobre uprave, kao što je to Komisija istaknula na raspravi, ipak bi moglo opravdavati takav pristup s obzirom na posebnosti svakog pojedinog predmeta⁵⁷.

⁵² Vidjeti presudu Alrosa, t. 91. i mišljenje nezavisne odvjetnice J. Kokott u predmetu Komisija/Alrosa (C-441/07 P, EU:C:2009:555, t. 172. do 175.).

⁵³ Vidjeti točku 122. Obavijesti o najboljim praksama.

⁵⁴ U tom pogledu valja istaknuti da je Komisija u priopćenju za medije izdanom uz obavijest o ispitivanju tržišta koju je objavila u *Službenom listu Europske unije* u skladu s člankom 27. stavkom 4. Uredbe br. 1/2003 izrazila svoju namjeru da odustane od prigovorâ u pogledu plinovoda Yamal s obzirom na elemente istrage koje je dobila nakon slanja obavijesti.

⁵⁵ Kao što je to pojašnjeno u točki 27. ovog mišljenja, usporedno s upravnim postupkom koji je pokrenula Komisija i u kojem je donesena sporna odluka, žalitelj je također iskoristio mogućnost koju mu pruža članak 5. Uredbe br. 773/2004 da podnese pritužbu koja se, među ostalim, odnosila na navode o Gazpromovoj zlouporabi u pogledu poljske dionice plinovoda Yamal.

⁵⁶ Kao što to proizlazi iz točaka 69. do 73. ovog mišljenja, Komisija u okviru postupka koji se provodi na temelju članka 7. Uredbe br. 1/2003 nije dužna opravdati razlike koje postoje između obavijesti i odluke kojom se utvrđuje povreda, kojom se okončava upravni postupak, te, konkretno, obrazložiti odustajanje od prigovora koje je prvotno utvrdila u obavijesti, ali koje nije preuzela u toj odluci.

⁵⁷ Komisija je na raspravi tvrdila da je, s obzirom na to da su je zainteresirane strane prozvale zbog nepostojanja preuzete obveze u pogledu plinovoda Yamal, u skladu s načelima dobre uprave i transparentnosti navela razloge zbog kojih njezine preliminarne zabrinutosti nisu potvrđene.

84. S obzirom na prethodna razmatranja, valja utvrditi da je pogrešan pristup koji je Opći sud zagovarao u točki 83. pobijane presude, prema kojem je Komisija dužna izmijeniti opseg obavijesti koja je služila kao preliminarna ocjena prije nego što donese konačnu odluku (uključujući slučaj u kojem odustane od prigovora) ili, ovisno o slučaju, obrazložiti odustajanje od prigovora koje nije preuzela u potonjoj odluci.

85. U tom pogledu valja podsjetiti na to da, ako obrazloženje odluke Općeg suda upućuje na povredu prava Unije, a njezina je izreka osnovana zbog nekih drugih pravnih razloga, takva povreda ne može dovesti do ukidanja te odluke, nego valja, ako su ispunjeni određeni uvjeti, provesti izmjenu obrazloženja⁵⁸. U tom smislu valja istaknuti da je, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, zahtjev za izmjenu obrazloženja dopušten ako predstavlja obranu protiv razloga koji je istaknuo žalitelj⁵⁹. Naime, u ovom slučaju žalitelj u okviru trećeg žalbenog razloga tvrdi da je odustajanje od prigovora u pogledu plinovoda Yamal pridonijelo Komisijinu počinjenju očite pogreške u ocjeni koju Opći sud nije sankcionirao, tako da postoji dostatna veza između tog žalbenog razloga i Komisijina zahtjeva za izmjenu obrazloženja, koji u ovom predmetu valja prihvatiti.

86. Naposljetku, valja istaknuti da prilikom sudskog nadzora kojim treba ocijeniti je li Komisija pravilno smatrala da preuzete obveze odgovaraju zabrinutostima koje je istaknula treba uzeti u obzir zabrinutosti koje Komisija i dalje izražava u trenutku donošenja odluke kojom se završava postupak, a ne zabrinutosti od kojih je možda odustala nakon što je saslušala poduzetnika o kojem je riječ i nakon što je upoznata s njegovim stajalištem u tom pogledu⁶⁰. Iz toga slijedi, suprotno onomu što tvrdi žalitelj, da zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja kako su iznesene u obavijesti ne mogu služiti kao kriterij ispitivanja zakonitosti Komisijine odluke (uključujući odluku na temelju članka 9. Uredbe br. 1/2003). Kao što je to objašnjeno u točkama 69. do 73. ovog mišljenja, drukčije tumačenje, odnosno da je Komisija vezana svojim preliminarnim zabrinutostima, kako su izražene u obavijesti, bilo bi protivno pravu adresata na saslušanje i konkretno samoj svrsi članka 9. Uredbe br. 1/2003.

87. Stoga valja odbiti velik dio žaliteljeve argumentacije iznesene u potporu prvim dvama dijelovima prvog žalbenog razloga te trećem žalbenom razlogu, koji se temelje na pogrešnoj pretpostavci prema kojoj primjerenost obveza čije je preuzimanje ponudio Gazprom treba ocijeniti s obzirom na zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja koje je Komisija utvrdila u obavijesti.

D. Nadzor postojanja očite pogreške u ocjeni koji je proveo Opći sud (prvi dio trećeg žalbenog razloga)

88. U okviru prvog dijela trećeg žalbenog razloga žalitelj tvrdi da to što Opći sud nije proveo sveobuhvatnu analizu primjerenosti preuzetih obveza dovodi do pogrešnog tumačenja pojma „očita pogreška u ocjeni”. Prema njegovu mišljenju, Opći sud nije sveobuhvatno ispitao, s jedne strane, sve okolnosti slučaja, osobito različite preuzete obveze i prigovore istaknute protiv njih, neovisno o pojedinačnoj analizi svakog od njih, i, s druge strane, kumulativni učinak svih nepravilnosti (ili pogrešaka koje nisu očite) koje je Opći sud sam utvrdio u okviru sudskog nadzora primjerenosti preuzetih obveza.

⁵⁸ Vidjeti presudu od 18. siječnja 2024., Jenkinson/Vijeće i dr. (C-46/22 P, EU:C:2024:50, t. 264. i navedenu sudsku praksu).

⁵⁹ Vidjeti u tom smislu presude od 27. ožujka 2019., Canadian Solar Emea i dr./Vijeće (C-236/17 P, EU:C:2019:258, t. 159.) i od 9. studenoga 2017., TV2/Danmark/Komisija (C-649/15 P, EU:C:2017:835, t. 61. i navedenu sudsku praksu).

⁶⁰ Ukratko, pobijani akt jest odluka donesena na temelju članka 9. stavka 1. Uredbe br. 1/2003, a ne obavijest.

89. Na prvom mjestu, valja istaknuti da je na žalitelju koji zahtijeva poništenje odluke koju je Komisija donijela na temelju članka 9. Uredbe br. 1/2003 da dokaže da je ona počinila očitu pogrešku u ocjeni⁶¹. Međutim, iako žalitelj samo apstraktno utvrđuje da bi sveobuhvatna analiza dovela do rezultata drukčijeg od onog do kojeg je došao Opći sud, ta stranka ipak ne pruža dokaz za to i, štoviše, ne dokazuje postojanje očite pogreške u ocjeni Općeg suda⁶².

90. Na drugom mjestu, valja istaknuti da, suprotno onomu što tvrdi žalitelj, ni iz sporne odluke ni iz pobijane presude ne proizlazi da su Komisija ili Opći sud odlučili ne provesti sveobuhvatnu analizu obveza koje je preuzeo Gazprom.

91. Kao prvo, valja napomenuti da je, kad je riječ o Komisiji, sveobuhvatan pristup koji je slijedila u okviru ispitivanja preuzetih obveza potvrđen u uvodnim izjavama 160. do 164. sporne odluke. U tom pogledu valja također pojasniti da odabir te institucije da detaljno prikaže razmjernost svake preuzete obveze u odnosu na zabrinutosti koje je utvrdila ne može dovesti u pitanje njezin sveobuhvatan pristup. Naime, s obzirom na različite protutržišne prakse koje je Komisija utvrdila te složenu i tehničku prirodu tržišta o kojima je riječ, Komisiji se ne može prigovarati da je na Gazpromovu protutržišnu strategiju pokušala odgovoriti postupnom provedbom mjera kojima se posebno uklanja svaka od tih praksi, kako bi se onemogućila navedena strategija⁶³. To ne znači da je Komisija, postupajući na taj način, odustala od sveobuhvatne analize.

92. Isto vrijedi kad je riječ o Općem sudu, s obzirom na to da iz točaka 195. do 202. odnosno točaka 310. do 319. pobijane presude proizlazi da je Opći sud sveobuhvatno ocijenio i preuzete obveze u pogledu određivanja cijena i one u pogledu teritorijalnih ograničenja. Kad je konkretnije riječ o preuzetim obvezama u pogledu mjesta isporuke (koje su dio preuzetih obveza u pogledu teritorijalnih ograničenja), valja utvrditi da je Opći sud, nakon što je u točkama 322. do 397. pobijane presude odbio prigovore koje su istaknuli žalitelj, Overgas, Republika Litva i Republika Poljska u pogledu njihove učinkovitosti i proporcionalnosti, u točki 398. pobijane presude ocijenio da se na temelju tih prigovora, čak i kad se *razmatraju zajedno*, ne može zaključiti da je počinjena očita pogreška.

93. Suprotno kritikama koje je iznio žalitelj, koji tvrdi da je Opći sud pogrešno smatrao da rezultat sveobuhvatne analize ne može biti drukčiji od rezultata pojedinačne analize svakog od prigovora, pristup Općeg suda ne sadržava pogrešku koja se tiče prava.

94. Naime, ako Opći sud, slijedom pojedinačne i detaljne ocjene svakog od prigovora koje su stranke istaknule, ne utvrdi nijednu pogrešku u Komisijinoj ocjeni i potvrdi primjerenost preuzetih obveza u odnosu na zabrinutosti u pogledu tržišnog natjecanja koje je ona utvrdila, sveobuhvatna ocjena tih preuzetih obveza ne može dovesti do drukčijeg rezultata od onog dobivenog njihovom pojedinačnom analizom, a ponajmanje do utvrđenja očite pogreške. Iz toga slijedi da bi očita pogreška u ocjeni konceptualno mogla postojati samo da je Opći sud utvrdio neprimjerenost barem jedne od preuzetih obveza koje je Komisija prihvatila, tako da može dovesti u pitanje i druge preuzete obveze ako je dokazano da među njima postoji veza. Međutim, to u ovom slučaju nije tako.

⁶¹ Vidjeti presudu od 28. siječnja 2021., Qualcomm i Qualcomm Europe/Komisija (C-466/19 P, EU:C:2021:76, t. 107.).

⁶² Čini se, naime, da se, pod okriljem postojanja očite pogreške u ocjeni, određenim argumentima koje je iznio žalitelj zapravo nastoje preispitati činjenična razmatranja.

⁶³ Vidjeti u tom smislu točku 309. pobijane presude.

95. Na trećem mjestu, valja odbiti žaliteljev argument prema kojem je Opći sud, ne uzevši u obzir kumulativni učinak svih pogrešaka koje je utvrdio prilikom ocjene preuzetih obveza, počinio pogrešku koja se tiče prava u tumačenju pojma „očita pogreška u ocjeni”.

96. U tom pogledu valja istaknuti da je Opći sud u okviru svoje analize primjerenosti preuzetih obveza u pogledu mjesta isporuke utvrdio, naime, određene nepravilnosti u Komisijinoj ocjeni tih preuzetih obveza, ali pritom ipak nije smatrao da bi te okolnosti mogle imati ikakav utjecaj na djelotvornost navedenih preuzetih obveza. Treba utvrditi da se kritike u pogledu Komisijine ocjene koja se iznosi osobito u točkama 295., 358. i 362. sporne odluke u prvom redu odnose na metodološki pristup koji je Komisija primijenila u okviru svoje analize, a ne na nedostatnost preuzetih obveza.

97. Valja također podsjetiti na to da očita pogreška u ocjeni, kao što to njezin naziv pokazuje, ne podrazumijeva postojanje bilo kakve nepravilnosti ili propusta koje je Komisija počinila, nego pogreške koja bi dosegala određeni prag ozbiljnosti koji može dovesti u pitanje osnovanost analize koju je ona provela i stoga samu zakonitost odluke koju je donijela. Iz toga slijedi da cilj nadzora postojanja očite pogreške u ocjeni nije, dakle, utvrditi da Komisijina analiza ne sadržava nikakvu nepravilnost, s obzirom na to da joj je dopuštena određena margina prosudbe pod uvjetom da nije prekoračen prag očitosti pogreške⁶⁴.

98. U svakom slučaju, budući da je Opći sud utvrdio da te nepravilnosti ne dovode u pitanje primjerenost preuzetih obveza ili zakonitost sporne odluke, ne može mu se prigovoriti zbog toga što nije utvrdio da postoji očita pogreška u ocjeni. Prema tome, suprotno onomu što tvrde Orlen i Overgas, ne postoji nijedan element na temelju kojeg bi se moglo utvrditi da su kumulirane manje pogreške (promatrane) zajedno dovele do očite pogreške u ocjeni.

99. S obzirom na prethodno navedeno, smatram da je Opći sud pravilno zaključio da nije počinjena očita pogreška u tom pogledu.

VII. Zaključak

100. S obzirom na prethodna razmatranja, predlažem Sudu da treći dio prvog žalbenog razloga, drugi žalbeni razlog i prvi dio trećeg žalbenog razloga odbije kao neosnovane.

⁶⁴ Vidjeti u tom smislu mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Poiaresa Madura u predmetu Arcelor Atlantique et Lorraine i dr. (C-127/07, EU:C:2008:292, t. 37).